

Verkenning natuurbeleid

Colofon

De Rekenkamer Oost-Nederland is een onafhankelijk orgaan dat onderzoek doet naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Gelderland en Overijssel.

De bestuursleden van de Rekenkamer zijn: de heer drs. M.M.S. Mekel (voorzitter), de heer ir. T.J.A. Gies en mevrouw B. Vlieger-Ruitenbergh MBA. De secretaris-directeur is mevrouw drs. S.W. Mathijssen RO.

Dit rapport is voorbereid door een onderzoeksteam bestaande uit dhr. J.H.J. Rouwenhorst MSc en mw. drs. K. IJssels.

Rekenkamer Oost-Nederland
Achter de Muren Zandpoort 6
7411 GE Deventer
Telefoon: 0570 – 66 58 00
info@rekenkameroost.nl
www.rekenkameroost.nl
Twitter: @RekenkamerOost

Verkenning natuurbeleid

Deventer, juli 2016

Inhoudsopgave

Verkenning natuurbeleid	5
1.1 Inleiding en leeswijzer	5
1.2 Achtergronden van het natuurbeleid	7
1.3 Afspraken tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid	7
1.4 Afspraken over het natuurbeleid tussen provincies en partners	9
1.5 De ambities voor het natuurnetwerk.....	10
1.6 Resultaten na één jaar Natuurpact in uitvoering.....	15

Verkenning natuurbeleid

Deze verkenning biedt inzicht in de decentralisatie van het natuurbeleid en de verschillen in uitwerking daarbij tussen de provincies Gelderland en Overijssel.

1.1 Inleiding en leeswijzer

De Rekenkamer heeft in 2015 een verkenning uitgevoerd naar de decentralisatie van het natuurbeleid en de uitwerking van het EHS-beleid door de provincies Gelderland en Overijssel. Deze verkenning kent een intern en extern doel. Voor de Rekenkamer biedt de verkenning inzichten die aanleiding kunnen zijn om een onderzoek te starten naar een specifiek thema binnen het natuurbeleid. De verkenning is daarnaast voor PS van belang omdat deze zicht biedt op de beleidsmatige keuzes in het provinciale EHS-beleid in Gelderland en Overijssel en de overeenkomsten en verschillen tussen beide provincies.

De verkenning is grotendeels gebaseerd op de scriptie geschreven door dhr. J.H.J. Rouwenhorst MSc¹. We hebben de verkenning daarnaast aangevuld met recente publicaties over het natuurbeleid bij de provincies; 'Natuur in provinciale coalitieakkoorden'² en 'Natuur in de provincie'³.

In deze verkenning schetsen we in paragraaf 1.2 de achtergronden van het natuurbeleid. Daarna gaan we in paragraaf 1.3 in op de afspraken die over de decentralisatie van het natuurbeleid zijn gemaakt tussen Rijk en provincies. De afspraken tussen provincies en betrokken actoren over het natuurbeleid staan centraal in paragraaf 1.4. Paragraaf 1.5 is gewijd aan de ambities van beide provincies ten aanzien van het natuurbeleid. In paragraaf 1.6 worden de resultaten ten aanzien van het Natuurnetwerk weergegeven. We beginnen op de volgende pagina met een infographic die de resultaten van de verkenning samenvat.

¹ *Het natuurbeleid in handen van de provincies, een natuurlijke keuze?*, Jeffrey H.J. Rouwenhorst, november 2015

² *Natuur in provinciale coalitieakkoorden, WOt-paper 43, Wageningen UR, december 2015*

³ *Natuur in de provincie, Eén jaar Natuurpact in uitvoering, IPO, oktober 2015*

Figuur 1: samenvatting verkenning

Bron: Rekenkamer Oost-Nederland

1.2 Achtergronden van het natuurbeleid

De Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000

Ons land is rijk aan vele unieke vormen van natuur. In de jaren tachtig begon men zich te realiseren dat het voortbestaan van deze unieke vormen van natuur op de langere termijn onder druk zou komen te staan. Verschillende invloeden hadden voor afname van de aanwezige biodiversiteit in Nederland gezorgd. In Nederland en in Europa werden om de biodiversiteit in stand te houden maatregelen genomen. Op Europees niveau werd in 1979 de Vogelrichtlijn aangenomen; in 1992 volgde de invoering van de Habitatrichtlijn. Deze maatregelen vormden de basis voor het ontstaan van het Natura 2000 beleid. Natura 2000 gebieden kregen een beschermde status. De Europese lidstaten werden verzocht om actief aan de slag te gaan met het beheren en beschermen van flora en fauna. Ook op nationaal niveau werden maatregelen getroffen die er voor moesten zorgen dat de biodiversiteit in stand werd gehouden en indien mogelijk dat de biodiversiteit zou worden bevorderd.

Uiteindelijk is aan het begin van de jaren negentig de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) ontstaan. Binnen de EHS ligt de focus op het verbinden van natuurgebieden, zodat flora- en faunasoorten zich tussen deze gebieden kunnen bewegen en uitbreiden. Tussen de EHS en Natura 2000 zijn veel overeenkomsten. Het grootste deel van de Natura2000-gebieden ligt binnen de EHS. De EHS verbindt de Natura2000-gebieden onderling en met andere natuurgebieden. De ontwikkelopgave EHS betreft onder meer:

- De verbetering van de inrichting en het beheer van de Natura2000-gebieden in de EHS, en
- De verbetering van de samenhang van de EHS door de inrichting en het beheer van verbindingen tussen de natuurgebieden.

In het kader van beide opgaven wordt nieuwe natuur ontwikkeld.

De decentralisatie van het natuurbeleid

Jarenlang werden verantwoordelijkheden die bij de uitvoering van de EHS horen uitgevoerd door het Rijk. In 2010 besloot het kabinet Rutte I om met ingang van 1 januari 2014 het natuurbeleid naar de provincies te decentraliseren. In de volgende paragraaf komen de afspraken die hierover tussen Rijk en provincies zijn gemaakt aan bod.

1.3 Afspraken tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid

Over het natuurbeleid zijn afspraken gemaakt tussen het Rijk en de provincies in achtereenvolgens het Onderhandelingsakkoord, het regeerakkoord en het Natuurpact.

Onderhandelingsakkoord

In 2011 werden er tussen het Rijk en de provincies in het Onderhandelingsakkoord afspraken over de decentralisatie van het natuurbeleid gemaakt. In het Onderhandelingsakkoord werd afgesproken dat de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid per 1 januari 2014 van het Rijk naar de provincie wordt overgedragen. Het Rijk paste bij de decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincies een korting op

het budget toe van circa € 180 miljoen. Daarnaast werd afgesproken dat de EHS herijkt moest gaan worden. De omvang van de EHS moest verkleind worden en de robuuste verbindingzones, die de natuurgebieden binnen het stelsel van de EHS met elkaar verbinden, moesten volledig worden geschrapt en buiten de begrenzing van de herijkte EHS worden gelaten. In het Onderhandelingsakkoord werd afgesproken dat de provinciale EHS zich moest beperken tot de bestuurlijke en juridische verplichtingen vanuit de ILG-periode⁴ en de internationale verplichtingen (Natura 2000, PAS, Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Vogel- en Habitatrictlijn (VHR). De herijkte EHS moest in 2021 afgerond worden.

Het regeerakkoord Rutte II

De gemaakte afspraken uit het Onderhandelingsakkoord kwamen met de val van het kabinet Rutte I op de tocht te staan. Dit had tot gevolg dat provincies niet gestart zijn met het invulling geven aan de verantwoordelijkheden op het gebied van het natuurbeleid en tevens geen nieuwe verplichtingen aangingen. Het was immers niet duidelijk welke taken wel of niet overgedragen zouden worden en over welk budget de provincies zouden kunnen beschikken. In het regeerakkoord van het nieuwe kabinet werd uitgesproken dat het volledig schrappen van de verbindingzones herzien moest worden en dat de verplichting om niet ingerichte gronden te verkopen van de baan was. De coalitiepartijen spraken met elkaar af om jaarlijks structureel € 200 miljoen voor de ontwikkel- en beheertaken beschikbaar te stellen. De ambities uit het regeerakkoord werden in 2013 opgenomen in het Natuurpact.

Het Natuurpact

In de formulering van de ambities voor het Natuurpact is het Bestuursakkoord⁵ het startpunt. De ambities uit het Natuurpact vormen een 'plus' bovenop de afspraken uit het Bestuursakkoord. In het Natuurpact werd afgesproken dat de provincies met ingang van 1 januari 2014 de volledige autonomie over het natuurbeleid zouden krijgen. De provincies werden met de decentralisatie van het natuurbeleid verantwoordelijk voor de bestuurlijke en juridische verplichtingen uit de ILG-periode en de internationale verplichtingen (Natura 2000, Programmatische Aanpak Stikstof [PAS] en de Kaderrichtlijn Water [KRW]). Er werden tussen het Rijk en de provincies afspraken gemaakt over de jaarlijkse structurele Rijksbijdrage van € 200 miljoen per jaar, een financiële bijdrage van de provincies en een verdubbeling van de ontwikkelopgave nieuwe natuur (van 40.000 naar 80.000 hectare), ten opzichte van de oorspronkelijk afgesproken ontwikkelopgave nieuwe natuur in het Onderhandelingsakkoord. De term EHS werd vervangen voor het Natuurnetwerk Nederland. Daarnaast werd de afspraak

⁴ Het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) is een specifieke uitkering aan de provincies voor een periode van zeven jaar. Het geld wordt door de provincies besteed aan Rijksdoelen voor onder meer natuur, recreatie, landschap, bodem en water. De oorspronkelijke ILG-periode liep van 2007 tot en met 2013. Het kabinet-Rutte/Verhagen heeft de looptijd teruggebracht tot 2007–2010 in verband met de decentralisatie van het natuurbeleid. Het ILG werd dus voortijdig beëindigd. Bron: http://www.rekenkamer.nl/Publicaties/Dossiers/R/Ruimtelijke_inrichting/Geldstromen/Overzicht_rijksinvesteringen_2012/Investeringsbudget_Landelijk_Gebied_ILG

⁵ Het Bestuursakkoord Natuur wordt gevormd door het Onderhandelingsakkoord Natuur en aanvullende afspraken d.d. 7 december 2011 en de uitvoeringsafspraken d.d. 8 februari 2012. Bron: Natuurpact ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brieven/2013/09/18/natuurpact-ontwikkeling-en-beheer-van-natuur-in-nederland/natuurpact-ontwikkeling-en-beheer-van-natuur-in-nederland.pdf>.

om de ecologische verbindingzones volledig te schrappen en buiten de begrenzing van de EHS te laten, herzien. In het Natuurpact werd afgesproken om de ecologische verbindingzones die een belangrijke bijdrage aan het Natuurnetwerk Nederland leveren, binnen de begrenzing van de herijkte EHS te brengen. De realisatietermijn werd van 2021 (Onderhandelingsakkoord) naar 2027 verschoven.

Het Onderhandelingsakkoord en het Natuurpact worden in tabel 1 samengevat.

Tabel 1: Verschillen Onderhandelingsakkoord en Natuurpact

	Onderhandelingsakkoord 2011	Natuurpact 2013
Uitgangspunt	Alleen internationale verplichtingen binnen EHS begrenzen. Ecologische verbindingzones schrappen	Belangrijke ecologische verbindingzones worden behouden binnen de begrenzing van de herijkte EHS
€	Jaarlijks € 100 mln. in het provinciefonds	Jaarlijks € 200 mln. in het provinciefonds
Realisatietermijn	2021	2027
Verwervingsopgave	Beperkt tot 17.000 ha	Uitbreiden tot 34.400 ha
Inrichtingsopgave	Beperkt tot 40.000 ha	Uitbreiden tot 80.384 ha

1.4 Afspraken over het natuurbeleid tussen provincies en partners

De totstandkoming van het provinciaal EHS beleid

In Gelderland is de herijking van het provinciale EHS beleid middels een manifest georganiseerd, in Overijssel werd een akkoord gesloten. De manier waarop het manifest/akkoord tot stand kwam verschilt in beide provincies.

In Overijssel kreeg GS van PS de opdracht mee om met de op provinciale schaal bij het EHS beleid betrokken actoren een akkoord te sluiten over de herijkte EHS. Vóór het akkoord waren de verhoudingen tussen de betrokken actoren met economische en natuur belangen in Overijssel gespannen. Twee (onafhankelijke) verkenners/akkoordmakers hebben verkend of er tussen de 16 betrokken partijen – Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, VNO-NCW, LTO Noord, RECRON, VNG, de waterschappen, NMO, OPG, NPO en de provincie- een akkoord mogelijk was en hebben er vervolgens voor gezorgd dat in Overijssel een breed gedragen Akkoord is gesloten. In het Akkoord is afgesproken samen te gaan werken aan een toekomstbestendige koers voor economie en ecologie in Overijssel, hiervoor een Uitvoeringsagenda op te stellen en deze uit te voeren. Het Akkoord bevatte afspraken over de herijking van de EHS, de omvang, opbouw en aanpak van de ontwikkelopgave EHS/Natura2000 (inclusief PAS) en het beleid voor de zone Ondernemen met Natuur en Water (ONW). De provincie heeft deze afspraken overgenomen in het provinciale beleid bij de actualisatie van de Omgevingsvisie in 2013, direct na het afsluiten van het Akkoord.

In Gelderland heeft de Gelderse gedeputeerde met natuur in portefeuille de betrokken actoren het verzoek gedaan om met een voorstel voor de herijkte EHS te komen. De Gelderse Natuur- en Milieufederatie en LTO hebben het initiatief genomen om het manifest te gaan trekken. De manifestpartners kwamen gezamenlijk met een breed gedragen voorstel over de begrenzing, de opbouw, de financiering, de uitgangspunten en ambities binnen de herijkte EHS. Daarnaast leverden de manifestpartners een kaart met daarop de begrenzing van de herijkte EHS aan. Deze kaart heeft de provincie overgenomen en in haar beleid opgenomen.

Afspraken in het manifest / het Akkoord

In Overijssel hebben de partijen in het Akkoord afspraken gemaakt over de totale omvang van de EHS en de bijbehorende Ontwikkelopgave, inclusief het beheer. In het Akkoord zelf zijn geen concrete afspraken gemaakt over de financiering van de ontwikkelopgave EHS/Natura2000 (inclusief PAS). Het Akkoord bevat wel een inspanningsverplichting voor partijen om opgaven en middelen in balans te brengen. De provincie heeft hieraan invulling gegeven door vlak na de vaststelling van het Akkoord de voor de Ontwikkelopgave EHS/Natura2000 (PAS) benodigde middelen beschikbaar te stellen. De herijkte EHS is in Overijssel begrensd binnen de zone ONW⁶. Binnen de herijkte EHS zijn -onder voorwaarden- economische ontwikkelingen mogelijk.

In Gelderland werd in 2011 een manifest aan GS aangeboden, waarin gedetailleerde afspraken werden gemaakt over de begrenzing, de opbouw van de ontwikkel- en beheeropgave en de financiering van de herijkte Gelderse EHS.

In Overijssel spraken de Akkoordpartners af dat de ontwikkelopgave voor de herijkte EHS de bestuurlijke, juridische en internationale verplichtingen en een aanvullende opgave van 500 hectare nieuwe natuur⁷ omvat. De ecologische verbindingzones werden geschrapt en buiten de begrenzing gelaten, waarbij die delen die al gerealiseerd waren wel zijn opgenomen in de EHS. De ecologische verbindingzones in Gelderland zijn voor een deel binnen de begrenzing van de herijkte EHS opgenomen. De manifestpartners in Gelderland hebben een grotere aanvullende ambitie aan nieuwe natuur opgenomen binnen de herijkte EHS dan de Akkoordpartners in Overijssel.

1.5 De ambities voor het natuurnetwerk

De herijking van de EHS bevat een ontwikkelopgave en een beheeropgave. Bij de ontwikkelopgave gaat het om het verwerven en het inrichten van gronden. Bij de beheeropgave gaat het om het beheren van natuurgebieden. In deze paragraaf komen beide aspecten aan bod. Eerst geven we een schets van het EHS beleid van beide provincies.

⁶ De zone ONW bevat ook gebieden die buiten de EHS zijn gevallen en waarvoor geen overheidsgeld beschikbaar is voor natuurontwikkeling.

⁷ Deze 500 hectare nieuwe natuur is als aantal niet expliciet in het Akkoord opgenomen, maar is de optelsom van de eerste aanvullingen van 165 hectare plus een inschatting van toekomstige aanvullingen, te weten het aantal hectare behorende bij daarvoor aangeduide gebieden.

EHS beleid ten aanzien van de realisatie van de herijking

Binnen het gedecentraliseerde natuurbeleid hebben de provincies op de bestuurlijke en juridische verplichtingen uit de ILG-periode en de internationale verplichtingen (Natura 2000/PAS/KRW) na, volledige vrijheid om te bepalen hoe er beleidsmatig invulling werd gegeven aan de realisatie, de ontwikkelopgave en de beheeropgave van de herijkte EHS. De vrijheid die de provincies hebben gekregen binnen het gedecentraliseerde natuurbeleid zorgt ervoor dat er verschillen kunnen ontstaan tussen de manieren waarop de provincies beleidsmatig invulling hebben gegeven aan het herijkte EHS.

De Wageningen Universiteit⁸ heeft eind 2015 op basis van de coalitieakkoorden in kaart gebracht wat de gevolgen zijn van de uitslag van de verkiezingen voor het natuurbeleid. Zij concluderen dat de coalitieakkoorden het beeld bevestigen dat natuurbeleid een belangrijk provinciaal beleidsthema is geworden. Zij zien dat provincies het natuurbeleid integreren in overige ruimtelijk beleid, wat ook één van de redenen was om het natuurbeleid bij de provincies onder te brengen. Zij signaleren de trend dat provincies meer ruimte willen geven aan economische activiteiten in en om natuurgebieden, vooral als deze ook iets bijdragen aan de natuur. In de hierna volgende tekst wordt, daar waar passend, gerefereerd aan hun bevindingen.

In Gelderland ligt de focus bij de realisatie van de herijkte EHS op de ontwikkeling van natuur en economie. Dit is terug te zien in het beleid van de provincie Gelderland. Het uitgangspunt binnen de herijkte EHS in Gelderland is dat de EHS realistisch en haalbaar moet zijn. De robuuste verbindingen die van belang zijn voor het verbinden van het stelsel van verbonden natuurgebieden worden binnen de begrenzing van de herijkte EHS gebracht. In Gelderland heeft men gekozen voor een provinciale ambitie aan realisatie van nieuwe natuur binnen de herijkte EHS, bovenop de bestuurlijke, juridische en internationale verplichtingen. Daarnaast blijft de provincie inzetten op natuurbeheer. Voor de realisatie van de herijkte EHS zet de provincie Gelderland in de periode 2014-2021 jaarlijks gemiddeld € 26,7 mln. in voor de ontwikkelopgave en jaarlijks €44,7 mln. in voor beheer van natuur en landschap.⁹

Het beleid van de realisatie van de herijkte EHS ligt in Gelderland het meeste in lijn met de uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in het Natuurpact. Ook de provincies Groningen, Fryslân, Utrecht, Zeeland en Limburg hebben gekozen voor de 'Provinciale plus', zoals de Wageningen Universiteit dit heeft genoemd; naast het schrappen in de ontwikkelopgave wordt toch meer nieuwe natuur gerealiseerd dan gezien de internationale en overige verplichtingen noodzakelijk is.

Uitgangspunten voor de herijkte EHS in Overijssel zijn dat de EHS tijdig afgerond moet worden -uiterlijk 2018 met uitzondering van de opgaven van de internationale verplichtingen-, het respecteren van de juridische en bestuurlijke verplichtingen, de internationale Natura2000-verplichtingen (inclusief de PAS-opgave) en overige

⁸ *Natuur in provinciale coalitieakkoorden, Wageningen UR, december 2015*

⁹ *Bron: Bijlage bij Statenbrief Gevolgen Natuurpact voor beleidsuitwerking Natuur en Landschap(PS2013-929)*

natuuropgaven. Gezien de relatief grote omvang¹⁰ -fysiek en financieel- van de Natura2000/PAS-opgave in Overijssel is deze sterk bepalend geweest voor de herijking van de EHS en de omvang en opbouw van de Ontwikkelopgave. In Overijssel is ervoor gekozen om de ecologische verbindingzones te schrappen.

Geconfronteerd met de Rijksbezuinigingen van het natuurbeleid hebben partijen in het Akkoord afgesproken de synergie tussen economie en natuur te versterken. Hierbij is ook gedacht aan het betrekken van marktpartijen bij de ontwikkeling en het beheer van natuur in de EHS, maar ook van natuur daarbuiten. Dit is ook de achterliggende gedachte bij de zone ONW. Gezien het tekort aan Rijksmiddelen van het Natuurpact en noodzaak de PAS-maatregelen tijdig (binnen drie perioden van zes jaar met een accent op de eerste zes jaar) uit te voeren, heeft de provincie Overijssel besloten om extra eigen financiële middelen beschikbaar te stellen voor de ontwikkelopgave EHS/Natura 2000 (inclusief PAS), te weten een bedrag van € 41,6¹¹ mln. per jaar. In totaal investeert Overijssel over de periode 2014-2021 gemiddeld circa € 98 mln. per jaar in de ontwikkelopgave (inclusief beheer).

Het beleid van de realisatie van de herijkte EHS ligt in Overijssel als gevolg van de relatief grote omvang van de internationale verplichtingen, inhoudelijk het meeste in lijn met de uitgangspunten zoals die opgenomen waren in het Onderhandelingsakkoord. Ook de provincies Drenthe, Flevoland en Zuid-Holland kiezen, zo blijkt uit de rapportage van de Wageningen Universiteit, ervoor om de ontwikkelopgave te beperken tot de hectares die nodig zijn om internationale en lopende verplichtingen te realiseren. Voor Overijssel gold dat de bij het Onderhandelingsakkoord beschikbare Rijksmiddelen niet toereikend waren voor de ontwikkelopgave van de EHS. Met de aanvullende Rijksmiddelen van het Natuurpact en de aanvullende provinciale middelen naar aanleiding van het Akkoord is de ontwikkelopgave financieel wel gedekt. Daarmee is de omvang en financiële inzet van de ontwikkelopgave zoals die nu in uitvoering is in Overijssel fors groter dan die van het Onderhandelingsakkoord en daardoor in dat opzicht wel in lijn met het Natuurpact. Overigens hebben de Akkoordpartners afgesproken dat indien er zicht is op middelen en op draagvlak onder de partners, voorstellen tot verdere uitbreiding van de EHS mogelijk zijn.

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van het EHS-beleid in Gelderland en Overijssel.

¹⁰ De omvang van de opgaven is opgenomen op pag. 19 van het rapport van de commissie Jansen 1: http://www.ipo.nl/files/1913/5731/4287/IPO_Ja_Natuurlijk.pdf

¹¹ Bron: [PS/2014/62Uitvoeringsreserve EHS](#)

Tabel 2: EHS in Gelderland en Overijssel

	Gelderland	Overijssel
Initiatief manifest/akkoord	Initiatief bij LTO en GNMF op uitnodiging van GS	Initiatief bij GS
Inhoud manifest/akkoord	Afspraken over omvang en opbouw herijkte EHS (ha)	Afspraken over omvang en ontwikkelopgave EHS, inclusief beheer en samenwerking,
Rol provincie	Geen manifestpartner Heeft aangedragen uitgangspunten opgenomen in het beleid	Akkoordpartner Heeft Akkoordafspraken overgenomen in beleid
Provinciale bijdrage periode 2014-2021 gemiddeld per jaar (provinciefonds en eigen middelen)	€71,4 mln. (26,7 mln. voor de ontwikkelopgave en 44,7 mln. voor de beheeropgave)	€ 98 mln. (totaal voor zowel ontwikkel- als beheeropgave)
Afbakening opgaven	Internationale opgaven plus aanvullende ambitie ontwikkelopgave nieuwe natuur	Internationale opgaven, verplichtingen en beperkte eigen ambitie nieuwe natuur
Focus	Natuur en economische ontwikkeling	Economische ontwikkeling en natuur
Ecologische verbindingzones	Deels begrensd binnen de herijkte EHS	Ecologische verbindingzones zijn volledig geschrap
Begrenzing herijkte EHS	EHS en Groene Ontwikkelzone apart begrensd	EHS is begrensd binnen de zone Ondernemen met Natuur en Water
Termijn realisatie EHS	2025	2018 m.u.v. de internationale verplichtingen
Beleid in lijn met	Natuurpact	Onderhandelingsakkoord (qua inhoud) Natuurpact (qua investeringen)

EHS beleid ten aanzien van de ontwikkelopgave van de herijkte EHS

De provincies Gelderland en Overijssel hebben beleidsmatig invulling gegeven aan de ontwikkelopgave van de herijkte EHS. In Gelderland bestaat de ontwikkelopgave uit de bestuurlijke, juridische en internationale verplichtingen en is er een aandeel aan nieuwe natuur binnen de herijkte EHS (het Gelders Natuurnetwerk) opgenomen. Het aandeel nieuwe natuur binnen de herijkte EHS is in Gelderland hoger dan in Overijssel. De provincie Gelderland hanteert een zoekgebied voor de verwervings-/functieveranderingsopgave van ruim 7.300 hectare, waarbinnen tot 2025 totaal 5.300 hectare landbouwgrond zal worden omgevormd tot natuur. Er is inmiddels een proces opgestart, samen met de Manifestpartners, om het zoekgebied te verkleinen. Hierbij wordt de focus gelegd op realisatie van de Europese verplichtingen en afronding van de natuuropgaven in gebieden met 'energie' en lopende gebiedsprocessen. De zoekgebieden die geschrap worden als opgave 'nieuwe natuur' gaan uit de begrenzing van het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en worden toegevoegd aan de Groene ontwikkelzone. De uitgangspunten bij het realisatietempo van de herijkte EHS zijn

‘realistisch en haalbaar’. Daarnaast is er ruilgrond beschikbaar voor het uitruilen van grond tussen natuur en landbouw.

De in het Akkoord afgesproken ontwikkelopgave voor nieuwe natuur in de herijkte EHS in Overijssel bedraagt 8700 hectare¹², waarvan 3900 hectare in het kader van de bestuurlijke en juridische verplichtingen (‘lopende processen’), 4300 hectare in het kader van de internationale verplichtingen en circa 500 hectare in het kader van een aanvullende eigen ambitie. De 4300 hectare in het kader van de internationale verplichtingen is een zoekgebied. In de nadere planuitwerking wordt in overleg met betrokken partijen bepaald welk deel hiervan daadwerkelijk natuur wordt. De provincie Overijssel hanteert tijdig afronden van de EHS als uitgangspunt. Over het uitruilen van gronden in het kader van de landbouwstructuurversterking zijn in Overijssel in het kader van de herijking EHS geen afspraken gemaakt¹³.

In tabel 3 is een overzicht opgenomen van de ontwikkelopgave van de herijkte EHS.

Tabel 3: Ontwikkelopgave van de herijkte EHS

	Gelderland	Overijssel
Totale ontwikkelopgave	10.500 ha	8.700 ha

EHS beleid ten aanzien van de beheeropgave van de herijkte EHS

De provincies Gelderland en Overijssel hebben beleidsmatig invulling gegeven aan de beheeropgave van de herijkte EHS. Gelderland heeft van oudsher een omvangrijke oppervlakte aan bestaande natuur, die binnen de begrenzing van de herijkte EHS ligt. Voor het beheren van deze bestaande natuur, als ook voor de nieuw te realiseren natuur binnen het GNN heeft de provincie middelen beschikbaar gesteld. Met de terrein beherende organisaties heeft de provincie met ingang van 1 januari 2014 zesjarige lumpsum afspraken gemaakt voor het beheer van natuur en landschap en monitoring van natuur in Gelderland. Buiten het GNN zet de provincie vanaf 2016 in op agrarisch natuurbeheer via de nieuwe leefgebieden voor agrarisch natuurbeheer. De provincie heeft daarvoor een strategie vastgesteld en budget beschikbaar gesteld. De provincie zet voor de beheeropgave binnen de herijkte EHS in op het blijven beheren van natuur, door subsidie voor beheer beschikbaar te stellen en door verkoop van gronden.

Overijssel heeft binnen de herijkte EHS een beheeropgave die bestaat uit een -in vergelijking met Gelderland- beperkt aantal hectares. Binnen het budget van de Ontwikkelopgave EHS/Natura2000 heeft de provincie middelen beschikbaar gesteld voor de beheeropgave voor de EHS (inclusief de Natura2000-gebieden) en voor het agrarisch natuurbeheer buiten de EHS. Een groot deel van de EHS wordt beheerd door terrein beherende organisaties (TBO's). Over het beheer zijn afspraken gemaakt en door

¹² In bijlage 1 van het Akkoord is een aantal van 8680 hectare opgenomen, in de tekst is dit afgerond tot 8700 hectare

¹³ Voor de periode 2012-2018 zijn afspraken gemaakt over landbouwstructuurversterking en de inzet van provinciale middelen hiervoor. De inzet van ruilgronden van het provinciale revolutie fund maakt hier onderdeel van uit. Deze bestaande afspraak is opgenomen in de Uitvoeringsagenda bij het Akkoord.

de provincie middelen beschikbaar gesteld. Ook over het beheer van bestaande natuurgebieden van TBO's die bij de herijking buiten de EHS zijn komen te liggen, zijn afspraken gemaakt. Bij de realisatie van de Ontwikkelopgaven EHS/Natura2000 (PAS) is inrichting en beheer door de huidige eigenaren de voorkeursoptie. Indien dit niet kan verwerft de provincie de gronden. Indien wenselijk en mogelijk wordt het beheer en de inrichting van deze gronden vervolgens aanbesteed in de markt. Ook bij dergelijke aanbestedingen stelt de provincie subsidie voor inrichting en beheer beschikbaar. Die aanpak biedt kansen op meerwaarde door publieke en private middelen te bundelen. In Overijssel zijn bij de herijking de gebieden voor agrarisch natuurbeheer buiten de EHS gelegd.

In de hierna opgenomen tabel is een overzicht van de beheeropgave van beide provincies opgenomen.

Tabel 4: Beheeropgave

	Gelderland	Overijssel ¹⁴
Totaal in beheer	129.429 ha	57.460 ha
Waarvan met subsidie vanuit de provincie binnen het Natuurnetwerk	82.152 ha	40.900ha
Staatsbosbeheer	30%	30%
Particulier natuurbeheer TBO	35%	26%
Collectief particulier natuurbeheer Bosgroepen	4%	9%
Overig particulier natuurbeheer	31%	27%

Bron: *Omvang beheer: Natuur in de provincie, Eén jaar natuurpact in uitvoering, IPO, oktober 2015*
Opbouw beheeropgave: informatie provincie Gelderland/Overijssel

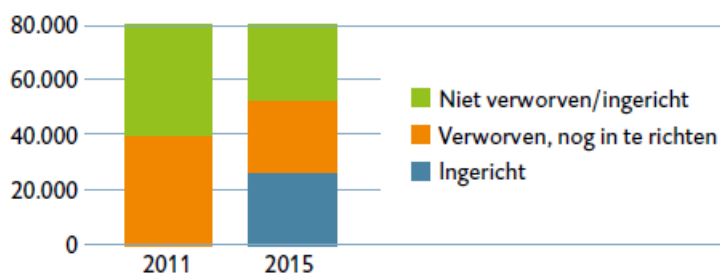
1.6 Resultaten na één jaar Natuurpact in uitvoering

In jaarlijkse voortgangsrapportages zullen provincies inzichtelijk maken hoe het ervoor staat met het natuurbeleid. Eind 2015 verscheen de eerste voortgangsrapportage¹⁵. Daarin is over de voortgang van het Natuurnetwerk opgenomen dat het doel om in 2027 minimaal 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten als onderdeel van het natuurnetwerk op schema ligt.

¹⁴ De opbouw van de beheeropgave Overijssel telt op tot 92%. Dit komt omdat er nog 8% aan overheidsgronden in de EHS zijn gelegen, zoals van waterschappen, gemeenten, defensie en RWS.

¹⁵ Voortgangsrapportage 'Natuur in de provincie, Eén jaar Natuurpact in uitvoering' IPO, oktober 2015, bewerking Rekenkamer Oost-Nederland

Figuur 2: Voortgang Natuurnetwerk

Bron: *Natuur in de provincie – Eén jaar Natuurpact in uitvoering*

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van het aantal hectares grond dat verworven en dat ingericht is voor natuur.

Tabel 5: Grondverwerving en inrichting voor natuur in hectares

Provincie	Totaal verworven vanaf 1-1-2011 t/m 31-12-2014	Totaal ingericht vanaf 1-1-2011 t/m 31-12-2014
Groningen	832	2.304
Fryslân	814	1.924
Drenthe	1.177	5.008
Overijssel	1.947	3.884
Gelderland	2.102	3.772
Utrecht	311	374
Noord-Holland	1.024	2.327
Flevoland	0	470
Zuid-Holland	742	1.119
Zeeland	218	845
Noord-Brabant	1.045	2.317
Limburg	1.296	950
Totaal	11.508	25.294

Bron: *Natuur in de provincie, Eén jaar natuurpact in uitvoering, IPO, oktober 2015*